

NÉZŐTÉR

Köllő Kata

OTTHON... VAGY dráMA?

A 14. dráMA FESZTIVÁL RÓL

„Otthon... vagy?” – tették fel a mottónak szánt kétértelmű kérdést a szervezők az idei dráMA Kortárs Színházi Találkozó műsorfüzetének borítóján. Mire azonban megszületne bennem a válasz (például a három pont nélkülire, miszerint „otthon vagy?”, azonnal érkezne, hogy igen, otthon érzem magam a székelyudvarhelyi dráMÁN), máris további kérdések sorjáznak a műsorfüzet belső lapjain. A szervezők ugyanis a programban szereplő előadások rövid ismertetője mellett tovább variálják az „otthon” szót. Sorolom is, hozzárendelve a megfelelő előadócímeket: 1. Valóság... vagy? (*Visul*, Reactor de creație și experiment, Kolozsvár); 2. Család... vagy? (*Napraforgó*, Tamási Áron Színház, Sepsiszentgyörgy); 3. Túlélni... vagy? (*Teljes lényeddel – Polcz Alaine élete*, Gubás Gabi önálló estje, Budapest); 4. Fény... vagy? (*Caravaggio*, Csiky Gergely Állami Magyar Színház, Temesvár); 5. Király... vagy? (*Frankie, a király és a kárhozott*, Győri Nemzeti Színház); 6. Élet... vagy? (*Întoarcerea acasă*, Matei Vișniec Színház, Suceava); 7. Színész... vagy? (*Întoarcerea de acasă*, Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem); 8. Becsület... vagy? (*Ábel. Rengeteg*, Tomcsa Sándor Színház, Székelyudvarhely); 9. Béke... vagy? (*Exit/Kijárat*, Tomcsa Sándor Színház, Székelyudvarhely/Győri Nemzeti Színház); 10. Zene... vagy? (*Ifjú barbárok*, Kolozsvári Állami Magyar Színház/Gyulai Várszínház); 11. Kalandor... vagy? (*Magyarosaurus Dacus*, Szigligeti Színház, Nagyvárad); 12. Menni... vagy? (*Portugál*, Figura Stúdió Színház, Gyergyószentmiklós); 13. Lélek... vagy? (*Lélekfitnesz*, Yorick Stúdió, Marosvásárhely). Végül a műsorfüzet utolsó oldalán, a szervezőcsapat néhány soros „fesztiválüzenete” mellett: Színház... még vagy?

Elnézést a kissé hosszú(nak tűnő) felsorolásért, nem „karakterzaporítás” végett írtam, csupán hangsúlyozni szerettem volna a szervezői leleményességet, hiszen, amellet, hogy kellett azért ehhez egy kis brainstorming, fesz-

tiválos látványelemnek álcázott módon ugyan, de kicsit mégiscsak irányítják a befogadói látásmódot. Megrovásként hathat ez a megjegyzésem, épp ezért sietek hozzáfűzni: van némi megalapozottsága ennek az érdeklődést felcsigázó marketingfogásnak. Kortárs – román és magyar – darabokból készült előadások fesztiválján talán megengedett ez a fajta figyelemirányítás, ezáltal is segítve a potenciális közönségnek a választásban. Akiknek pedig épp ezen hívószavak, pontosabban fogalmazva, hívókérdések keltik fel a kíváncsiságát egy-egy kortárs szerző munkája iránt, azok az előadás végén, jó esetben, hozzátesszik majd hazafelé menet a saját kérdéseiket. Vagy nem. De legalább azon az egy darab, némileg irányítottan felvetett kérdésen elgondolkoznak.

Tizenhárom kérdés tehát és ugyanannyi előadás a Tomcsa Sándor Színház által szervezett 14. dráMA hat napja alatt. A szervezők meghatározása szerint a dráMA „kizárólag magyar és román kortárs szövegekből színre vitt hazai előadások fesztiválja”, de ha kicsit megbogarásszuk az idei kínálatot, akkor felfedezünk két kakukktojást is: Gubás Gabi *Teljes lényeddel...* című önálló estje, illetve a Győri Nemzeti Színház *Frankie*-je. Mindkettőt a találkozó második napjára időzítették, utóbbit a nap harmadik, késő esti előadásaként láthattuk, ennek a műfaja lényegében szintén önálló estként határozható meg, amennyiben a két feltüntetett szereplő közül az egyik leginkább csak statisztál. Akár számon is kérhetnénk, hogy akkor mit is jelent a szervezők számára a kizárólag hazai előadás, miért ez a kivétel, hova soroljuk ezt a kettőt? Persze, mint kiderült, mindkettőre van magyarázat, másrészt emlékezetem szerint a dráMA tizennégy évnyi történetében előfordult már egy-két hasonló eltérés az alapcélkitűzéstől. A – feltételezésem szerint – B. Török Fruzsina által Polcz Alaine szövegei alapján összeállított, illetve rendezett monodráma (ez utóbbi nem feltételezés, legalábbis a műsorfüzetbeli információ szerint) leginkább a helyi közönség(réteg)nek szánt bónuszként került be a programba. Ami engem illet, szívesen kihagytam volna ezt az eléggé mesterkéltné, érzelmi hatásvadászatra és túlságosan is giccsesre sikeredett rendezői ötleteken alapuló előadást, de vélem érteni a szervezők szándékát, a tapsból ítélve pedig, mondhatni be is vált. Szintén egyfajta emlékestnek tudható be a Győri Nemzeti Színház vendégjátéka, amelyhez ugyan sok (helyi) közünk nem volt, de a Frankie-t alakító Bakos-Kiss Gábor legalább jól tud énekelni. Ja, hogy ki az a Frankie? „Frank Sinatra élete és dalai alapján írta Bereczki Ágota”, olvasható a műsorfüzetben erről a leginkább zenés estnek nevezhető produkcióról, a fentebb említett másik szereplőt pedig, vagyis Jonest, aki jobbára csak statisztál, hogy Frankie elmondhassa magáról mindazt, ami 1 óra 15 percbe belefér, a

rendkívüli színészi fegyelemről tanúskodó Hajdu Tibor prezentálja. Mind-
ezt pedig Zakariás Zalán, a Tomcsa Sándor Színház korábbi (a győri színház
jelenlegi) művészeti vezetője rendezte, feltételezhetően ezért szerepelt
a dráMA idei programjában az előadás.

Nyilván mint minden fesztivál, a dráMA sem a második nappal kez-
dődött, sajnos azonban számomra a Kolozsvár–Udvarhely útvonal nem a
legideálisabb célpont, legalábbis összeköttetés szempontjából, sikerült te-
hát a szeptember 18-i nyitónap első, délutáni előadását lekésnem. Pedig jó
felütés lett volna a kolozsvári Reactor-os előadást Udvarhelyen abszolválni
(nem, még nem láttam itthon), de hát nem adatott meg. A másnapi szakmai
beszélgetésen azonban, ismerve az előadás témáját, részt vettem, és örülök,
hogy egy idő után jó kis vita alakult ki arról, hogy meddig, és főleg milyen
„alkotói kreativitásnak” álcázott indokkal engedhető meg a művészeti élet-
ben a (rendezői) hatalommal való visszaélés mértéke. Üdítő volt számomra,
hogy a Reactor-os csapat jelenlévő fiatal alkotói abszolút tisztán látják a
színházi berkekben a „szent művészet” nevében megkövetelt alárendelt ma-
gatartást, ez pedig reményt adó, még akkor is, ha ezt egyelőre csak a függet-
len szférában dolgozó színészek merik megmutatni.

A nyitónap második előadása, a sepsiszentgyörgyi Tamási Áron Színház
Napraforgója kicsit mintha rezonált volna a Reactor-os beszélgetés temati-
kájára, ami csak utólag, szintén a másnapi szakmai beszélgetés egy megjegy-
zéséből vált némiképp nyilvánvalóvá, és amely körülbelül így hangzott: nagy
egóval rendelkező színész inkább kerülje a Radu Afrimmal való együttmű-
ködést, mert a rendező tud durva is lenni, sokszor egy fél mondatnál vagy
csak egyetlen jelzővel lealázza a színészt, ha épp úgy adódik. Persze köztu-
dott, hogy egy alkotói folyamat feszültségeket szül(het), de nem mindegy,
hogy hol húzódik meg a határ.

„Mindenkinek a napfényt keresi. De mi történik az emberrel, ha sokáig
nem süt a nap?” – ezt már a *Napraforgó* című előadás ismertetőjéből idé-
zem. Pass Andrea darabját Radu Afrim rendezte, aki negyedszer dolgozik
a sepsiszentgyörgyi társulattal, és úgy tűnik, az említett kisebb-nagyobb
súrlódások ellenére sikeresen. A darabot maga a szerző is rendezte, ősbem-
mutatója 2016-ban volt Magyarországon, a Jurányi Házban, az idei, májusi
szentgyörgyi premier egyben romániai bemutatónak is számít. Nem tudom,
Pass Andrea látta-e az Afrim által rendezett előadást, de ha igen, akkor
könnyen meglehet, hogy alig ismert rá a darabjára. Az alaptörténet ugyan
megmaradt – három család, magányos, elveszett gyerekek és felnőttek ke-
resik a jobb élet lehetőségét –, de Radu Afrim nyilván nem tagadja meg ön-

magát, és olyan helyi, vagy kicsit kitágítva, székelyföldi „darabot” kanyarít belőle, hogy csak úgy ámulunk. Többnyire elrajzolt alakok népesítik be a színpadot (Irina Chirilă nagyszerű teret komponál mindehhez), nagyon jó színészi játékot látunk – a társulatra jellemző erőteljes csapatmunka, mint mindig –, jelenetek sora sok humorral és gegekkel, néha talán túl sokkal, ahhoz képest, hogy eredetileg egy szenvedéstörténet az alap. És mindez három órában. Ami azt is jelenti, hogy óhatatlanul ismétlődésekbe torkoll a játék, tekintve az előadás jellegzetes Afrim-stílusát. De bírjuk.

Szintén a jól összeforrt csapatmunka a fő erőssége a Kolozsvári Állami Magyar Színház *Ifjú barbárok* című produkciójának, amelynek „összerázódásához” kellett azért egy kis erőfeszítés, tekintettel arra, hogy több külsős is közreműködik az ifj. Vidnyánszky Attila által rendezett előadásban. A táncosok mellett, akik adott esetben szereplőként is részt vesznek a játékban, a Tokos zenekar tagjai is „szót kapnak” időnként, mindez pedig szerves egészként illeszkedik be a háromórányi fergeteges előadásba. Ismerve ifj. Vidnyánszky Attila rendezői világát, cseppet sem csodálkozunk, hogy az *Ifjú barbárok*, amint kiderül a vallomásából, „valójában céltalan, nem halad sehová (...), nem lesznek főszereplők, és tanulság sem lesz a végén (...). Visszhangokat kerestünk, amik ma ugyanúgy szólhatnak, mint száz évvel ezelőtt”. És tényleg. Tanulság azért mégis van, mégpedig épp ez a céltalanság, sehova se haladás mutatja meg, hogy szinte semmi sem változott az elmúlt száz évben. De közben jókat nevetünk.

Még két előadásról szeretnék szólni, mindkettő a fesztivált szervező színház produkciója. És mindkettő erőssége a színészi munka. Az egyik a Tóth Tünde rendezte *Ábel. Rengeteg* című előadás, Tamási Áron regényét maga a rendező alkalmazta színpadra. Merész vállalkozás ezt a „rengeteg” szöveget színpadi művé formálni, a Tóth Tünde által készített szöveggönyvnek is megvannak a buktatói, úgy érzem, hasznára válna egy kis tömörítés – szöveg és jelenetek szintjén egyaránt. Ettől függetlenül szépen kirajzolódik Ábel kvázi felnőtté válásának története, jól felépített karakterek népesítik be a színpadot, és érdekes látni a több szerepet is megformáló színészek olykor bravúros „színeváltozását”.

Szintén a vendéglátó színház produkciója az *Exit/Kijárat*, Matei Vișniec darabját Zakariás Zalán rendezte, dramaturg Bereczki Ágota. A dráma eredeti címe – *A nő teste mint csatatér a boszniai háborúban* – eleve hordozza némiképp a mondanivalót, és ezt a „némiképpet” azért fűzöm hozzá, mert a kiindulópont ugyan a háborús erőszak, de, a látottak alapján, a darab nem épp ezen a vonalon halad tovább. A szakmai beszélgetésen elhangzottak

szerint sokat húztak a szövegből, több helyen történt tehát dramaturgi beavatkozás – sántít is néhol a történet –, értelmezésem szerint leginkább egyfajta politikai dráma kerekedik ki ezáltal, amelyben két, eltérő kultúrájú nő – egy amerikai és egy boszniai – próbál kijáratot találni az életből... az életbe. Az előadás erőssége viszont mindenképp a színészi játék.

Mivel ennek az írásnak nem célja a részletes, elemző kritika, sem egy teljes fesztiválkép megrajzolása – ez utóbbi főként azért nem, mert objektív okok miatt nem láttam minden előadást, a nyitónapon ugyan csak egy előadás maradt ki, a zárónap viszont teljes egészében. De talán nem is fontos teljes képet nyújtani egy kortárs szövegekből színre vitt előadásokat felvontató fesztiválról – megjegyzem, nem veszélytelen vállalkozás manapság –, inkább drukkoljunk annak, hogy minden évben szülessenek olyan magyar és román darabokból készült hazai előadások, hogy a szervezőknek ne okozzon fejtörést, vajon miből áll majd össze minden évben az egyhétnyi dráMA. És hogy ne kelljen feltennünk a kérdést: Színház... még vagy?